Joan Comas Camps, de pedagog a antropòleg de Pere Alzina i Matilde Mantecón

Xavier Motilla Salas

Coincidint amb la declaració per part del Consell Insular de Menorca de l'any 2000 com a Any Comas –en commemoració del centenari del seu naixement–, ha vist la llum un nou treball, en certa manera biogràfic, sobre la figura de l'insigne pedagog i antropòleg alaiorenc. El llibre, estructurat en dos grans blocs, és la més sòlida i completa aproximació a Joan Comas i complementa altres estudis ja realitzats sobre la seva figura[1] . Primerament, el lector podrà aproximar-se a la seva faceta d'educador i d'antropòleg a través de l'interessant estudi introductori de Pere Alzina, en el qual es remarquen les seves aportacions al debat pedagògic i el seu trànsit cap a l'antropologia física. Comas féu al llarg de la seva vida importants aportacions en el camp de les Ciències de l'Educació i de l'Antropologia Física. Durant la seva etapa prèvia a l'exili fou col·laborador del règim republicà fins als seus darrers moments. En aquests anys de la seva vida es dedicà de ple a la pedagogia i a la psicologia des d'un punt de vista mèdic i biologista, tot i que començà a demostrar

[1] Ens referim a l'excel·lent treball de Jaume Oliver Jaume publicat l'any 1985 intitulat *Joan Comas i la política educativa de la segona República (1936-1939)* i al treball de Joan Hernández Mora de l'any 1976 *El doctor Juan Comas Camps, investigador emérito de la Universidad de México. Noticia de su vida y de su obra*.

les seves inclinacions vers l'antropologia en els seus estudis a Suïssa. Una vegada que arribà a Mèxic, començà una nova etapa dedicada a l'antropologia física fent alhora aportacions a l'arqueologia, l'antropologia cultural i l'antropologia lingüística. Com a pedagog destacà per introduir i difondre les noves idees pedagògiques nascudes a Europa de la mà de grans pedagogs i psicòlegs; com a antropòleg destacà en la defensa de les tesis indigenistes. Comas defensà una antropologia com a ciència de la persona humana que integrés els sabers físics i culturals, és a dir, una antropologia global que estudiés els determinants genètics i les determinacions culturals alhora. És, sens cap mena de dubte, una visió global del personatge, de la seva vida, obra, pensament, etc., la que ens ofereix aquest exhaustiu estudi previ a la reproducció íntegra de les entrevistes realitzades a Comas per Matilde Mantecón poc abans de la seva mort a Mèxic i que representen el segon gran bloc d'aquest llibre. A través d'aquestes entrevistes, realitzades en els mesos d'octubre i novembre de 1978 i recuperades ara per a aquesta publicació, el lector interessat s'endinsarà en un recorregut per la seva vida i obra; no debades, en un estil directe, sense polir i fet a fragments, les entrevistes es converteixen en una mena d'autobiografia espontània en què Comas repassa tots aquells esdeveniments cabdals de la seva formació, il·lusions, angoixes, preocupacions, sentiments, records i fets que el marcaren com a persona, com a pedagog i com a antropòleg, tal com assenyala Pere Alzina en la introducció del llibre. Hi narra fets com el seu ingrés al Partit Socialista, la tasca portada a terme com a regidor, mestre i inspector en diferents indrets de la geografia de l'Estat espanyol, així com també els esdeveniments i la seva implicació en la II República i la Guerra Civil i el seu posterior exili a Mèxic, on començà una nova etapa de la seva vida lliurada a l'antropologia. És, doncs, una sort disposar d'aquestes entrevistes farcides de records i de vivències que ens aproximen directament al personatge, a les seves enyorances, frustracions, lluites, etc., les quals forçosament hauran de llegir tots aquells que estiguin interessats en la coneixença de Joan Comas.